

Badalik /Sándor/ Bertalan O.P.

(1890-1965)

Hódmezővásárhelyen született szegény iparos család hetedik gyermekeként 1890. dec. 10-én.

Szülei nagy szomorúságára négy éves korára még nem beszélt.

Különös, hogy mégis korának legnagyobb hitszónoka vált belőle. Valószínű oka volt a gondos családi nevelés és az a sok jó példa, amit a helyi zárda Szent Domonkos rendi nővéreitől, plébános atyától Bernátsky Ferenc- aki híres családoknál volt korábban nevelő - és nem utolsó sorban a szombathelyi Premontrei Gimnázium tanáraitól kapott. A gimnáziumban iskolatársa volt Mindszenty József, a későbbi esztergomi hercegprímás is. Olyan oktatás és nevelés folyt a híres szombathelyi iskolában, olyan tanárok tanítottak, akik minden lehetőséggel segítették a szegény sorból érkezett fiukat a magas tudáshoz, a lelki nagysághoz és a hazafias gondolkodáshoz. A diákok pedig korrepetálást, vagy más munkát vállaltak, hogy megélhetésüket segítsék.

Érettségi után Grazban kérte felvételét a domonkos rendbe. Itt kapta a Bertalan nevet. 1909-ben letette szerzetesi fogadalmát, majd a filozófiai és teológiai tanulmányok befejezése után, 1914-ben áldozópappá szentelték. A pesti rendházba helyezték, ahol hamar kitűnt nagyszerű szervező, vezető és pasztorációs képességével. A Thököly úti budapesti domonkos rendház melletti Rózsafüzér Királynéja templom első plébánosa volt 1919-től, ahol nem pusztán a környék lelkipásztori ellátását intézte, de szerepet vállalt a szegénygondozásban is, hiszen az általa szervezett plébániai közösség naponta mintegy száz szociálisan rászoruló embernek adott meleg ételt. Szerkesztette a Rózsafüzér Királynője című lapot. Dominikánus vegyes kart szervezett. Nem csoda, hogy kiváló prédikációi és a szép ének szinte mágnusként vonzza a templomba a híveket. Országos hitbuzgalmi egyesületeket alapított. 24 éven keresztül a bazilika állandó nagybőjti szónoka volt, több mint 20 évig a rádióban is ő prédikált. IV. Károly koronázásakor és a Szent Jobb hazahozatalakor is ő mondta az ünnepi beszédet.

Két alkalommal tett több hónapos körutakat Amerikában. A kivándorolt magyaroknak tartott lelkigyakorlatot P. Bőle Kornéllal, rendtársával.

Úti élményeiről könyvet is kiadtak.

A szombathelyi Szent Márton-templom plébánosaként szolgált 1929 és 1934 között: ebben az időszakban bővítette a templomot, kultúrházat építtetett, valamint megalapította a városban a domonkos rendházat, amelynek első perjeleként működött. Olyan pezsgő egyházközségi életet indított meg, amelyet Szombathely addig nem ismert. Bővítette a Szent Márton templomot, felépíttette a kultúrházat, fellendítette a közösségi- és hitéletet. A modern pasztoráció minden lehetőségét kereste: például a szombathelyi vasútállomáson májustól októberig szentmisét tartottak az átutazó embereknek. A Magyar rádióban is rendszeresen tartott előadásokat és különböző újságokban cikkek sorozata jelent

meg domonkos szerzőktől, amelyek aktuális kérdéseket világítottak meg. Rendjében nagy gondot fordítottak jó szónokok képzésére, ezért szívesen hívták az ország minden tájára lelkigyakorlatokat, előadásokat tartani a domonkos atyákat. A Domonkos-rendért való fáradozását közössége is elismerte, s 1934 és 1936 között az akkor még közös osztrák–magyar rendtartomány provinciálisa volt, majd 1938 és 1946 között az általa szervezett önálló magyar domonkos rendtartomány elöljárójaként tevékenykedett, ekkor a domonkos szerzetesek létszáma 90 fölé nőtt. Később 1946-tól 1949-ig a budapesti domonkos rendház főnöke volt. Mindszenty József bíboros, esztergomi érseknek egy ideig politikai tanácsadója, bizalmasa is volt. 1949-ben a megüresedett veszprémi püspöki székbe XII. Pius pápa P. Badalik Bertalan domonkos szerzetest, volt tartományfőnököt, budapesti perjelt nevezte ki. Jelmondata: „Az igazság az én erősségem”. Veszprémi székfoglalása után hozzálátott egyházmegyéje feltérképezéséhez, végiglátogatásához. Természetesen rögtön a napi politikai események körforgásában találta magát, hiszen domonkos szerzetesként érintették az 1950. nyarán bekövetkezett rendfelosztások. A tárgyalásokban egy ideig résztvevőként igyekezett minél jobb helyzetet kiharcolni a szerzeteseknek, ami nem sikerülhetett neki. Ezt követően számos szerzetest vett egyházmegyei keretbe, és helyezte el őket különböző plébániákon lelkészi beosztásban. Nem felejtkezik el szülővárosáról sem, anyagi segítségével, 1954-ben Lancz Kálmán plébános, templomunk főoltárát kiszélesítette, restaurálás után visszahelyezték az eredeti Szentháromság oltárképet, amit most is láthatunk. Szorgalmazta Árpád-házi Szent Margit szentté avatását és kultuszát, a családvédelmet, mint a hit utolsó mentsvárát, és a családi szentolvasót. Főpásztori terveiről így beszél Szeplőtelen Fogantatás ünnepén: „A magyar tengerben egy Mária-szobrot akarunk elhelyezni. Hófehér Asszony emelkedik ki a Balaton hullámaiból. A fatimai szűz mintája. Hogy ti, elsősorban a nemzet reménye, jövője, annak sokat ígérő ifjúsága, feltekintsen a zajos, hullámos magyar élet tengerére, a szeplőtelen csillaghoz. Ő irányítson benneteket. Imádságos és munkás étellel, erős ifjúsággá neveljen mindnyájatokat, hogy ne legyetek léha, hitvány nádszál, akit hamis jelszó és téves eszmény magával ragad.”

Lelkipásztori feladatai között legfontosabbnak a családok hitének megőrzését, erősítését és elmélyítését látja. Nagyböjti körlevelében ezek olvashatók: „A családokban húzódik meg a keresztény, magyar jövő. A családokon áll vagy bukik Egyházunk sorsa a magyar földön. A családok a hitnek – s tegyük hozzá – a keresztény erkölcsnek utolsó mentsváratai. ...az örök igazságok hirdetése nemcsak az Anyaszentegyház feladata, hanem a szülőké is, akiknek elkerülhetetlen kötelessége gyermekeik testi és lelki fejlődéséről gondoskodni. Más szóval: A szülők – főképpen az anya – gyermekeiknek Istentől rendelt hitoktatói.

A szülők először is életükkel tanítsák gyermekeiket. Ha a szeretetben egyesült szülők példája a hit kimondhatatlan értékét és boldogságát sugározza, a gyermekben hasonló lelkiület támad a hittel, vallással kapcsolatban.”

Egyházipolitikai kérdésekben a kemény vonalat képviselte. Bertalan püspöknek bizony nem volt könnyű dolga a dunántúli egyházmegyében. A szemináriumot koholt vádak alapján bezárják, előjáróit és kispapjainak egy részét börtönbe küldik. A püspöki palotába az ellenőrzés és a befolyásolás eszközeként a hatalommal együttműködő békepapokat helyeznek, így mellé is odaerőltetik püspöki helynöknek Máté János váci egyházmegyes papot, irodaigazgatónak Szabó Józsefet, valamint két civil egyházügyi megbízottat. Badalik többször is nyíltan szól és nyilatkozik a püspöki konferencián az állam egyre erősödő nyomása ellen. Mikor pedig a lefejezett püspöki kar hajlani kezd a megegyezés felé, a veszprémi püspök – látva a szerzetesek kilátástalan helyzetét – ellene szavaz, hűséges akar lenni püspöki jelmondatához:

„Erősségem az igazságban van.” A magyar egyház csaknem mindentől való megfosztásakor ez a bizalmat, kedvességet, közvetlenséget és szeretetet sugárzó egyéniség ezt mondja: „Vesztettünk! Légyen bármi is, vesszünk el akármit, ha a családi élet megmarad számunkra töretlen hitében, erkölcsi erejében és romlatlan értékében, legyünk megnyugodva, semmit sem veszítettünk. Erőtlen csüggedés, üres nekibúsulás helyett »emeljétek fel fejetekeket« (Lk 21,28) »öltsétek magatokra az Úr Jézus Krisztust« (Rom 13,14) és teljetek el örömmel, hiszen »elközelgett a ti megváltástok« (Lk 21,28.)” Az állami beavatkozás brutális módszereire jellemző az az eset, amelyet unokahúga, Badalik Jácinta ír le: „Éjjel 11 óra után bementek a püspöki palotába, felébresztették »ki az ágyból«, falhoz állították, leköpdösték, nyomdafestéket nem tűrő jelzésekkel illették. A püspök összezsugorult, otthagyták, majd eltávoztak.” Később, a Grósz-per kapcsán rövid időre letartóztatják. Rendtársa és tanítványa dr. Merle Tamás a nehéz évekre így emlékszik: Magam is a püspöki palotában laktam, és talán másoknál jobban tanúja voltam lelki vívódásainak, igazi gyötrelmeinek, melyeket akkoriban egy állami kommunista hatalom ellenőrzése alatt álló magyar püspöknek kellett elszenvednie. Sohasem felejttem el, mily fájdalmat jelentett számára a veszprémi szeminárium felosztatása. Magam Pestre kerültem mint gyári segédmunkás, ő pedig lassan a vérontás nélküli mártíromság útjára lépett.” Az 1956-os forradalom eseményei alatt kifejtett tevékenysége - még októberben első között mozdította el helyükről a békepapokat -, és egy állítólagos Vatikánnak küldött tájékoztató volt az, ami tíz hónappal a forradalom vérbe fojtása után odáig vitte a Kádár féle pártvezetést, hogy Horváth Jánosnak, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökének javaslatára hihetetlen gyorsan elrendelte Badalik Bertalan házi őrizetét. A püspök érdekes helyzetbe került, mert ki kellett neveznie utódját.

Harmadik kísérletre a jelen lévő belügyi személyek is elfogadták Klempa Sándor helynöki kinevezését, aki „László” fedőnevű ügynökként számos

jelentést írt Badalikról. Kényszer tartózkodási helyét a Borsod megyei Hejce szociális otthonát jelölték ki, ahonnan csak engedéllyel mozdulhatott ki a faluba is. Száműzetésében írta meg „Istennek Szent Anyja” című könyvét, mely részben a Mária-tisztelet és a mariológia története, részben rendszerező teológiai munka. (Csak 1991-ben jelenhetett meg.) Rendtársa, Hosszú Ince OP , így ír a könyvről: „ A szemlélődés gyümölcse. Tanításának minden sorát az igazi és mély hithűség, az Anyaszentegyház tanításához való igazodás és a Szűzanyához való gyermeki ragaszkodás és szeretet jellemzi, amely révén másokat is az Égi Édesanya mélyebb megismerésére és tiszteletére akar elvezetni. Rámutat az Egyház tanításának alapjaira: a Tanítóhivatal tanítására, a Szentírásra és a Szenthagyományra, majd ezeket követik a teológiai megfontolások. „ Az idős püspöknek 1964 őszén egészségi állapotára tekintettel engedélyezték a Budapestre költözést, ahol az egyház a Kék Golyó utcában vásárolt neki lakást. A fővárosban hunyt el 1965. október 10-én. Öt nappal később Hódmezővásárhelyen, az általa építtetett családi sírboltban temették el, mivel a pártállam nem járult hozzá földi maradványainak elhelyezésére a veszprémi székesegyház kriptájában. Badalik Bertalannak, a veszprémi egyházmegye kilencvenötödik püspökének az egyházmegye székhelyén történt újratemetésére csak a kommunista diktatúra bukása után, 1991. október 10-én kerülhetett sor.